

SÖZLÜK

Sözlük

[çoğ. : çoğul; tek. : tekil; f. : dişil; f. çoğ. : dişil çoğul; kar. : karşı; kıs. : kısaltma]

Not: Buradaki birçok madde, ilk kitap Bereşit'e ait sözlük bölümünde de yer almaktadır. Dolayısıyla bu maddeler hakkında, sadece gerekli tanımlar vermekle yetinilmiştir. Bu tip maddelerin sonuna "BBS [=Daha fazla detay için Bkz. Bereşit Sözlük]" kısaltması eklenmiştir.

Aftara: "Muafiyet". Her hafta, haftanın peraşasının ardından okunan, *Neviim* [Peygamberler] kitabından bir bölüm. Peraşa ya da özel günle paralel konulardan seçilmişlerdir. Bunun sebebi, düşman işgali sırasında Tora okunmasının yasak oluşu ve bunu telafi etmek için *Neviim* kitabından, konuyla ilişkili bir bölümün okunmasıdır. Bu bölümler, o yasaklı dönem içinde, haftanın peraşasını okuma konusunda, "muafiyet" sağlıyordu.

Akeda: Korban etmek üzere bağlamak. Özellikle Yitshak'ın, babası Avraam tarafından, Moriya Dağı'nda kurban edilmek üzere bağlanması için kullanılır; **Akedat Yitshak**; bkz. Bereşit Perek 22.

Alaha: 1. Kural. "**Alah** – Gitmek" kökünden gelir ve bu kurala göre "gidildiği; hareket edildiği" manasını verir. "Moşe Bene-Yisrael'e Pesah alahalarını Pesah'ta, Şavuot alahalarını Şavuot'ta, Sukot alahalarını Sukot'ta öğretirdi" (Sifra). 2. Yahudi Kanunu. BBS.

Ama: 1. 48cm. [ya da 60cm.] uzunluğunda bir ölçü; bkz. 25:10 açk. 2. Dirsek ile bilek arasındaki bölüme verilen isim. 3. Orta parmak. BBS.

Amida: Duruş; ayakta duruş. Bu sözcük, tüm duaların merkezini oluşturan ve 19 Berahadan oluşan duayı ifade eder. Amida, ayakta ve ayaklar bitişik bir şekilde söylendiği için bu ismi alır. Mişna dilindeki adı "**Tefila** – Dua"dır; zira duaların en merkezi bölümü budur. Amida, Anşe Keneset Agedola (BBS) tarafından ilk kompoze edildiğinde 18 berahadan oluşurdu. Bu sebeple "**Şemone Esre** – On Sekiz" olarak da bilinir. İleri dönemlerde halk içinde, düşmana karşı işbirliği yapan kişiler yaygınlaşınca, düşmanın başarılı olmasını dileme temasına sahip "**Lamalşinim Velaminim**" berahası eklenmiştir.

Amora: çoğ. *Amoraim*. *Tanaim* döneminden, *Talmud*'un tamamlanışına kadar olan süreçte yaşayan ve Mişna'daki öğretileri daha geniş bir şekilde açıklayan *Hahamlar*'a verilen isim. Bir *Amora*, *Tanalar*'ın öğretisiyle kesinlikle çelişmezdi. Çelişkide olduğu bir *Tana* varsa, bu görüşünü bir başka *Tana*'ya dayandırmadığı sürece, *Amora*'nın görüşü geçersizdir.

Anneler: Bene-Yisrael'in temelini atan dört anne. İbranice **İmaot**. Bunlar, Sara, Rivka, Rahel ve Lea'dır.

Arba İmaot: "Dört Anne".

Aron Aberit: Antlaşma Sandığı. Tanrı'nın Moşe'ye vermiş olduğu On Emir levhalarını içeren sandık; Yeşua 3:6. "**Aron Aedut** – Tanıklık Sandığı" (Şemot 26:33) ya da "**Aron Aşem** – Tanrı'nın Sandığı" (Şemuel I 5:3) olarak da bilinir. Bkz. Şemot 25:10 v.d.

Aşam-korbanı: "Suç Korbanı". Bet-Amikdaş döneminde, bazı kategorilerdeki günahların affı için getirilen *korban*; bkz. Vayikra 5:1 v.d. Bu *Korban*'ın eti sadece uygun *Koenler*

tarafından yenebilir; bazı bölümleri de *Mizbeah* üzerinde yakılırdı. Bkz. *Korban* => *Korban Ole Veyored*.

Aşem: Tanrı'nın İsmi yerine kullanılan sözcük. Tanrı'nın İsmi'nin boş yere kullanılması ciddi bir yasaktır; *Tora*, bunu yapan kişinin kolay kolay temizlenmeyeceğini vurgulamaktadır (bkz. 20:7). Bu sebeple Tanrı'nın Dört Harfli İsmi, hiçbir şart altında ağza alınmamalıdır. Bu konudaki istisnalardan biri, *Bet-Amikdaş* döneminde *Koen Gadol*'un *Yom Kipur*'da yaptığı özel uygulamalarda Tanrı'nın İsmi'ni olduğu gibi telaffuz etmesidir. Bu sebeple Yahudiler, dualarında bile Tanrı'nın İsmi'nin geçtiği yerlerde "**A-do-nay** – *Efendimiz*" sözcüğünü kullanırlar. Dualarda kullanılan bu İsim de kutsaldır ve günlük konuşmalarda ağza alınmamalıdır. Bu açıdan, günlük konuşmalarda Tanrı'dan bahsedildiği zaman "**Aşem** – *İsim [Tanrı'nın İsmi]*" sözcüğü tercih edilmelidir; bkz. Bereşit 2:4.

Aşera: 1. Putperest uygulamanın bir parçası olarak kutsal kabul edilen ağaçlar ya da direklerle verilen isimdir; Bkz. Devarim 16:21. 2. Yakın doğuda yaygın olarak tapınılan bir bereket tanrıçası. Aşera'nın onuruna ahşap sütun ya da direkler dikilirdi.

Atalar: Bene-Yisrael'in temellerini oluşturan üç baba. İbranice **Avot**. Bunlar, Avraam, Yitshak ve Yaakov'dur. BBS.

Avdala: Ayırma. Genelde kutsal bir şeyden kutsal olmayana ayırmak için kullanılır. Aynı şekilde, *Şabat* ve *Yom Tov* çıkışlarında *Avdala* adı verilen bir dua ile, kutsal günden, normal güne bir ayırım yapılmış olur. kar. *Kiduş*.

Avinu: Babamız; Atamız. *Atalar*'ın her birinin ismine eklenen sıfat: Avraam Avinu, Yitshak Avinu, Yaakov Avinu.

Avot: 1. *Atalar*: Avraam, Yitshak ve Yaakov. 2. Bizden önceki nesiller; atalarımız. BBS.

Bat: 1. çoğ. *Banot*. Kız evlat. 2. çoğ. *Batim*. 3 *seaya* [yani 72 *loga*] eşit sıvı hacim ölçüsü. Günümüzün ölçüsüyle yaklaşık 22 lt.

Behor: çoğ. *Behorot*. Bir annenin ilk doğan çocuğu erkekse, *behor* ünvanını alır. Tüm *behorlar* Tanrı'ya aittir. Bir babanın birden çok kadından *behor* oğulları varsa, kendisi için bunların sadece en büyüğü *behordur*. Mirastan, diğer kardeşlere göre iki kat pay alacak olan budur.

Behor Beema: "Hayvanın *Behoru*"; Şemot 11:5. *Tora*'ya göre her dişi hayvanın ilk doğan erkek yavrusu da Tanrı'ya aittir; bkz. Şemot 13:12 v.d.

Makat Behorot: "*Behorların Vurulması*". Tanrı'nın Mısır'a verdiği onuncu bela; Şemot 11:4 v.d.

Taanit Behorot: "*Behorlar Orucu*". Pesah bayramından hemen önce, ister anne ister baba tarafından olsun tüm *Behorların* tutmakla yükümlü oldukları ve Mısırlı *behorlar* ölürken Yahudi *behorların* hayatta kalması (bkz. 12:29 v.d.) sebebiyle tutulan oruç. BBS.

Beka: Yarım *şekle* eşit bir ağırlık ölçüsü; yaklaşık 11,4gr (Bereşit 24:22; Şemot 38:26).

Bene-Yisrael: Yisrael-çocukları. Yaakov'un soyundan gelen ya da Yahudiliği sonradan kabul etmiş kişilerin oluşturduğu ulus. Yahudiler.

Beraha: çoğ. *Berahot*. 1. Bereket duası; mübarek kılmak; 2. Tanrı'ya teşekkür, övgü vs. için söylenen sabit metinli cümle. 3. Bereket, şans, başarı; 4. Hediye; Bereşit 33:11. “*Kiduş – Kutsama*”dan farklıdır; bkz. Bereşit 2:3 açık.

Beraha LeVatala: “Boş Yere [Söylenmiş] *Beraha*”. Çeşitli sebeplerle *Beraha* söylememiz gerekir; fakat boş yere *Beraha* söylemek önemli bir yasaktır; zira bu, Tanrı'nın İsmi'ni boş yere anma yasağının (Şemot 20:7) ihlali anlamına gelir. BBS.

Berit-Mila: Sünnet Antlaşması. Tanrı'nın Avraam ile yapmış olduğu antlaşmanın işareti olarak, sünnet derisinin kesilmesiyle yapılan işlem. *Berit-Mila* [istisnalar dışında] doğumun sekizinci gününde yapılır; bkz. Vayikra 12:3.

Berito Şel Avraam Avinu: “Atamız Avraam'ın Antlaşması”.

Bet-Amikdaş: Kutsal Ev; Kutsiyet Evi. Yeruslayim'de iki kez inşa edilmiş ve yıkılmış olan Tapınak. I. *Bet-Amikdaş*, Kral Şelomo tarafından 2928 [MÖ 832] yılında inşa edilmiş, Babil İmparatoru Nevukadnetsar tarafından 3338 [MÖ 422] yılında yıkılmıştı. II. *Bet-Amikdaş* 3408 [MÖ 352] yılında halkın lideri Zerubavel, peygamberler Ezra ve Nehemya tarafından inşa edildi ve Romalılar tarafından 3828 [MS 68] yılında yıkıldı. *Maşiah* geldiği zaman III. ve son *Bet-Amikdaş*, ebediyen ayakta kalmak üzere inşa edilecektir.

Bet-Din: 1. Mahkeme. 2. Her nesilde Yahudi cemaatlerinde, yargı konusunun niteliğine göre üç ya da daha fazla yetkili Haham'dan oluşan sorumlu yargı kurulu. Bu kurul, kararlarını *Tora* kanununa göre verir. Çok önemli olmayan anlaşmazlıklarda, taraflar anlaşık-ları takdirde, herhangi üç kişiyi *Bet-Din* olarak tayin edebilir.

Av Bet-Din: “*Bet-Din* Başkanı”.

Bikurim: 1. Yılın ilk tarım ürünleri. Kelime çoğuldur. tek. *Bikur*. Bu ürünler her yıl *Şavuot* bayramında *Bet-Amikdaş*'a getirilirdi. 2. Mişna'nın “*Zeraim – Tohumlar [Ziraat]*” bölümündeki, *bikurim* kurallarını ele alan ünite.

Hag Abikurim; Yom Abikurim: *Bikurimin* getirildiği *Şavuot* bayramına verilen başka bir isim.

Lehem Bikurim: Yılın yeni buğday ürününden üretilen ve *Şavuot*'ta *Bet-Amikdaş*'a getirilen iki somun ekmek.

Birkat Amazon: “Besin *Berahası*”. Ekmek yenmiş bir öğünden sonra söylenen *beraha*. Bu *beraha*, dört alt *berahadan* oluşur: Bunlar: [a] Tanrı'nın tüm dünyayı beslediğini vurgulayan *Birkat Azan*; [b] bolluk ve *Erets-Yisrael* nedeniyle Tanrı'yı öven *Birkat Aarets*; [c] Yeruslayim'i tekrar inşa etmesi için Tanrı'ya dua edildiği *Birkat Yeruslayim* ve [d] Tanrı'nın “İyi ve İyilik Kaynağı” olduğunu vurgulayan *Birkat Atov Veemetiv*'dir.

Birkat Azan: Bkz. *Birkat Amazon*.

Deorayta: Ya da **Mideorayta**. “Tora'dan”. Bu Aramca sözcük, belirli bir mitsvanın doğrudan Tora'nın metninden öğrenildiğini belirtir. Krş. *Derabanan*.

Am Aarets Mideorayta: “Tora'dan Cahil”. Cahil kişilere halk arasında verilen ve “değişmesi mümkün olmayan cahil” anlamına gelen alaycı sıfat.

Orayta U Deka Meratha Le: “Onu Kaynatan Tora’dır”. Sinirlenen bir Haham’ı mazur görücü olan ve “tezcanlılığı içindeki Tora ateşinden kaynaklanıyor” anlamında bir deyiş.

Derabanan: Ya da **Miderabanan.** “Hahamlarımız’dan”. Bu Aramca sözcük, belirli bir mitsvanın, Tora’daki belirli bir kuralın korunması, halk içinde belirli bir düzenin sağlanması ya da öneme sahip tarihi bir olayın vurgulanması amacıyla Hahamlarımız’ca belirlenmiş olan kurallardan biri olduğu anlamına gelir. Krş. *Deorayta*.

Kadiş Derabanan: Bkz. *Kadiş*.

Devir: *Bet-Amikdaş*’ın en iç odası; Melahim I 6:19. Bkz. *Kodeş Akodaşim*.

Efa: Tohum, un gibi kuru/katı maddeler için eski dönemlerde kullanılan bir hacim ölçüsü. 3 seaya eşittir (*Mişna – Menahot* 7:1). Günümüz ölçüleriyle yaklaşık 22lt. civarındadır.

Efod: *Koen Gadol*’un giydiği sekiz özel giysiden biri. Ters giyilen bir önlük şeklindeydi ve omuz askıları vardı; bkz. 28:6 v.d.

Ehal: 1. Saray; büyük ve görkemli yapı. 2. *Bet-Amikdaş*’a verilen isimlerden biri. *Bet-Amikdaş*’ın, *Menora*, *Tütsü Mizbeah* ve *Şulhan*’ın yer aldığı *Kodeş* bölümü. 3. Sinagoglarda, Sefer-Toralar’ın yerleştirildiği dolaba verilen isim; **Ehal Akodeş**.

Ekdeş: 1. Kutsal obje. *Bet-Amikdaş*’ın hazinesine bağışlanmış para, eşya ya da hayvanlara verilen isim. 2. *Bet-Amikdaş*’ın hazinesine verilen isim.

Ekdeş Damim: Ya da **Ekdeş İluy.** Parasal karşılığı *Bet-Amikdaş*’a bağışlanmış nesne.

Ekdeş Mizbeah: *Mizbeah* üzerinde *korban* edilmek üzere bağışlanmış hayvan ya da kuş.

Ereg: “Kılıçla Öldürme”. Tora’daki dört idam cezasından biri. Bu cezada, mahkumun boynu kılıçla vurulurdu. Bkz. Vayikra Kitabı Ekler: Yahudilik’te İdam Cezası.

Erets-Yisrael: Yisrael Ülkesi. Tanrı’nın, Avraam, Yitshak ve Yaakov’un çocuklarına vermeyi vaad ettiği ülke; Bereşit 15:18, 26:4, 28:13 vs.

Erev Rav: “Büyük Karışım”. Mısır Çıkışı sırasında, Yahudilik’in prensiplerini kabul ederek Bene-Yisrael’e katılmış olan ve farklı birçok ulustan oluşan grup; bkz. 12:38.

Erusin: Nişan. Tora’nın dilinde, nişan, günümüzde olduğundan çok daha bağlayıcıdır. Bu törene **Kiduşin** adı da verilir. Söz konusu törenle, kızın konumu değişir ve o ana kadar hiçbir erkeğe bağlı değilken, tören sonrasında, damadın resmi eşi olur ve bu bağ ancak erkeğin ölümü ya da boşanma durumunda bozulabilir. Yine de *Erusin*, düğünün tamamlandığı anlamına gelmez. Düğünün ikinci aşaması olan *Nisuin* yapılanaya kadar, ikisi yasal eş olmalarına karşın, karı-koca yaşamı süremezler; birbirlerinden ayrı evlerde yaşarlar. Eski dönemlerde, kızın çeyiz, erkeğin de iş ve ev hazırlıkları yapılabilmesi için ikinci aşamaya kadar yaklaşık bir yıllık bir süre olurdu. Günümüzde ise, her iki aşama da birbiri ardına gerçekleştirilir.

Gan Eden: “Zarafet Bahçesi”. 1. Adam ve Hava’nın, yaratılışlarının ertesinde yerleştirildikleri, fakat günahları sebebiyle kovuldukları bahçe; bkz. Bereşit 2:8 v.d. 2. Yahudi inancına göre, Gelecek Dünya’daki ebedi huzuru ifade eden yer. kar. *Geinom*.

Cennet sözcüğü *Ganeden* ile bağlantılıdır. *BBS*.

Geinom: Ya da **Geinam**. 1. İnöm Vadisi. Burası Yeruslayim'in güneyinde, putperestlerin, çocuklarını kurban ettikleri bir yerdir; Melahim II 23:10. 2. Yahudi inancına göre, kötülerin Gelecek Dünya'da cezalarını çekecekleri yokoluş yeri; Cehennem. *BBS*.

Gemara: [Aramca] Öğrenim. *Amoralar*'ın, *Tanalar*'ın söz ve öğretilerine yaptıkları açıklamaların tümüne verilen isim. *Mişna* ve *Gemara*'nın birleşimi *Talmud*'u oluştursa da, bu isim aynı zamanda tüm *Talmud*'u tanımlayacak şekilde de kullanılır.

Gematriya: Harflerin sayısal karşılıkları ile yapılan hesaplamalar. Alef = 1; Bet = 2; ... ; Yud = 10; Haf = 20; Lamed = 30; ... ; Kuf = 100; Reş = 200; Şin = 300; Tav = 400. Rabi Yosi Agalili'nin oğlu Rabi Elazar'a göre, *Gematriya*, *Tora*'nın açıklanmasında kullanılan yöntemlerden birisidir. Genel olarak, *Gematriya* bize yeni bir şey öğretmez; sadece geleneksel bilgilere destek olur. Bu açıdan yapılan her hesaptan bir sonuç çıkarılabileceği düşünülmemelidir. *Hahamlarımız* isimler, sözcükler ve cümlelerin *Gematriya* değerleri ile çeşitli açıklamalar, fikirler üretmişler; sözler söylemişlerdir. Örneğin "**Yayin** – **Şarap**" sözcüğünün sayısal karşılığı 70'tir. "**Sod** – **Sır**" sözcüğü de aynı sayısal değerdedir. *Talmud*'daki (*İruvin* 65a) "**Nihnas Yayin, Yatsa Sod** – **Şarap girince sır çıktı**" sözü, doğrudan anlamının dışında, bu açıdan da ilginçtir.

Geonim: 1. MS 6-11. yüzyıllar süresince Babil'deki *Yeşivalar*'da başkanlık yapmış olan Hahamlar. 2. Bu döneme verilen genel isim.

Ger: 1. Yabancı. 2. Doğuştan Yahudi olmayıp sonradan Yahudilik'i kabul etmiş bir kişi. **Ger Tsedek.** çoğ. *Gerim*; f. *Giyoret*.

Ger Toşav: Putperestliği terk ederek, Erets-Yisrael'e yerleşen ve Noah'ın Çocukları için Yedi Mitsva'ya uygun yaşamayı üstlenmiş, Yahudi olmayan kişi.

Ger Şeker: "Sahte Ger". Sadece çıkar amacıyla Yahudi olmuş kişi.

Gera: *Şekelin* 1/20'sine eşit madeni para.

Gezerat Akatuv: "Kitabın Hükümü". *Tora*'nın herhangi bir açıklama vermediği ve genellikle mantığın anlamakta zorlandığı türde kurallara verilen genel isim.

Hahamlarımız: Bu kitapta, *Mişna* ve dönemi *Hahamları* ifade etmek için bu sözcük kullanıldı.

Hahamim Zihronam Livraha: "Anıları Mübarek Olan Hahamlar". kıs. *HaZa*"L.

Halutsa: Bir kadının kocası, çocuksuz olarak ölürse, *Tora* kanununa göre müteveffanın kardeşi, ağabeyinin soyunu devam ettirmek için dul yengisiyle evlenmelidir. Bu evliliğe *Yibum* adı verilir. Kardeş [ve bu göreve uygun diğer herkes] bu görevi yerine getirmeyi reddederse, kadının aile ile bağlantısını kesmeyi simgeleyen *Halutsa* adı verilen bir seremoni yapılır (*Devarim* 25:5 v.d.) ve bunun sonucunda dul kadın, aile dışında başka biriyle evlenme konusunda serbest kalır. Bu kadın seremoninin sonunda **Halutsa** sıfatına sahip olur. Günümüzde böyle bir durum gerçekleştiği takdirde *Yibum* yapılmaz; doğrudan *Halutsa* seremonisi gerçekleştirilir.

Hamets: "Ekşimiş; fermante olmuş; mayalanmış". Fakat her türlü maya bu sınıfa girmez.

Bahsedilen, beş tahıl cinsi olan buğday, arpa, çavdar, yulaf ve darının ya da bunların [un gibi] türevlerinin su ile teması ile oluşan mayalanmadır. Kurala göre un ve suyun birleşiminden itibaren 18 dakika boyunca yoğrulmadan bekleyen bir hamur, artık *hamets* sınıfındadır.

Hamets Şeavar Alav Apesah: “Üzerinden *Pesah* geçmiş olan *Hamets*”. *Pesah* süresince, Yahudi iyeliğinde *hamets* madde bulundurmamak kesin bir yasaktır. Dikkatsizlik sonucu ya da bilinçli olarak *Pesah* süresince Yahudi iyeliğinde kalmış olan *hamets* bir yiyecek maddesi, *Pesah*’tan sonra da herhangi bir şekilde kullanılamaz. *Pesah* yaklaştığında evde büyük miktarda *hamets* madde kalmışsa, bunlar Yahudi iyeliğinden satış yoluyla çıkartılabilir ve bayram sonrasında geri alınıp kullanılabilir. Bu ifade, eskimiş ve artık kullanım değeri kalmamış şeyleri ifade etmek için bir deyim olarak da kullanılır.

Biur Hamets: “*Hametsin Yakılması*”. *Pesah* bayramı öncesinde *hametsin* aktif olarak yok edilmesi gerekir. Bu işlem *hametsi* kırıntılara ufalayıp rüzgara savurmak, denize atmak gibi şekillerde yapılabilirse de, genel uygulama, yakma şeklindedir.

Bedikat Hamets: “*Hamets Kontrolü*”. *Pesah*’tan bir önceki gece, kişinin kendisine ait ev, iş yeri, araba gibi yerlerde yapması gereken ince arama. Bkz. 12:15 açık.

Bitul Hamets: “*Hametsin İptali*”. *Pesah* arifesinde gözden kaçmış olabilecek her türlü *hamets* maddeyi “toprağın tozu gibi” ilan eden beyan. Bkz. *Pesah Agadası*.

Hanuka: 1. Hizmete açılış; adanma; Teilm 30:1. **2.** II. *Bet-Amikdaş* dönemindeki Suriye-Yunan işgali sırasında içine putlar konularak kutsiyeti ihlal edilen *Bet-Amikdaş*’ın, Haşmonay ailesine mensup Makabiler’in liderliğindeki Yahudiler’in kazandığı zafer sonucunda temizlenerek tekrar hizmete açılışının kutlandığı bayram (MÖ 165). *Bet-Amikdaş*’taki *Menora*’nın yanması için gereken saf yağ temin edilene kadar, bulunabilen ve sadece tek gün yanabilecek miktarda olan yağ, bir mucize sonucu sekiz gün boyunca yanmıştır. Bu mucizenin anısına, 25 Kislev tarihinden itibaren, sekiz gün boyunca, kandiller yakılarak bu bayram kutlanır.

Hatat-korbanı: “*Hata Korbanı*”. *Bet-Amikdaş* döneminde, bilmeden ya da kazara işlenen günahların affı için getirilen *korban*; bkz. Vayikra 4:27 v.d. Bu *korbanın* eti sadece uygun Koenler tarafından yenilir; bazı bölümleri de *Mizbeah* üzerinde yakılır.

Hatsi Kadiş: Bkz. *Kadiş*.

Henek: “Boğma”. Tora’daki dört idam cezasından biri. Bu cezada mahkum bir iple boğulurdu. Bkz. Vayikra Kitabı Ekler: Yahudilik’te İdam Cezası.

Hol Amoed: Bayramın *Yom Tov* olmayan günleri. *Pesah*’ın ilk [*Diaspora*’da ilk iki] ve son [*Diaspora*’da son iki] günleri arasında kalan günler. Aynı şekilde *Sukot*’un ilk [*Diaspora*’da ilk iki] gününü takip eden ve *Şemini Hag Atseret*’e kadar olan günler. Bu günlerde, *Yom Tov*’da yapılması yasak olan bazı işler yapılabilir. Fakat yine de normal bir gün gibi davranılamaz; sadece parasal kaybı engelleyecek veya yemek hazırlama amacıyla yapılan işler yapılabilir.

Hoşen: *Koen Gadol*’un sekiz özel giysisinden biri. Bu, özel kumaştan ikiye katlanınca kare şeklini alan ve üzerinde üç sıra halinde Yisrael’in on iki kabilesini simgeleyen değerli taşların bulunduğu bir göğüs kaplamasıdır; bkz. 28:15-30.

Hova: kar. *Reşut*. “Yükümlülük”.

Hovadan Çıkmak: “‘Yükümlü’ Konumundan Çıkmak”. Yükümlülüğü yerine getirmek.

Hupa: 1. Evlilik töreni sırasında, gelin ve damadın üzerine dört direk gerilmesi adet olan ve aynı çatı altında birleşmeyi simgeleyen branda. 2. Düğün.

İmaot: Anneler. Bkz. *Anneler*.

İmenu: Annemiz. *Anneler*’in her birinin ismine eklenen sıfat: Sara İmenu, Rivka İmenu, Rahel İmenu, Lea İmenu.

İn: Eski dönemlerde sıvılar için kullanılan bir hacim ölçüsü. Yaklaşık 5lt.

Kabala: “*LeKabel – Almak; Kabul*” sözcüğünden gelir. Genel olarak, nesilden nesile, öğretmenden öğrenciye, babadan oğula aktarılan geleneği ifade eder. *Talmud* dilinde ise, *Tanah*’ın *Tora*’dan sonraki kitaplarını, yani *Neviim* ve *Ketuvim* kitaplarını belirtir. Kitabımızda, “*Kabala*” dendiğinde, bu geleneğin mistik kısmı kast edilmektedir. Bu geleneğin temel kitabı, Rabi Şimon Bar Yohay tarafından yazılmış olan *Zoar*’dır. *Kabala* genel olarak, doğaüstü dünyayı, *Tora*’nın sırlarını, gizemleri ele alır.

Kabala Maasit: “Pratik *Kabala*”. *Kabala*’daki mistik bilgilerin kullanılmasıyla doğaüstü güçlerin çeşitli amaçlar yönünde harekete geçirilmesi. Gerçek *Kabala* ustaları bunu yasaklama derecesinde dışlamışlardır. Günümüzde pratik *Kabala* ile uğraşabilecek düzeyde kişiler ya yoktur ya da son derece azdır.

Kadiş: 1. Kutsal. 2. Aramca dilinde olup Tanrı’nın Yüceliği’ni vurgulayan ve duaların çeşitli yerlerinde söylenen özel dua.

Kadiş Derabanan: “Hahamlarımız’ın *Kadişi*”. *Kadiş* parçasının, *Tora* ve özellikle *Mişna* ya da *Talmud* metinlerinin toplu öğrenimi ardından sonra okunan en geniş haline verilen ad. Ya da **Kadiş Al Yisrael**.

Kadiş Yatom: “Yetim *Kadişi*”. Anne ya da babasını kaybetmiş bir erkeğin, bunu takip eden yıl içinde 11 ay boyunca ve her yıl yıldönümlerinde duaların içinde ve sonunda okuduğu *Kadiş*. “**Kadiş Şalem – Bütün Kadiş**” olarak da adlandırılır.

Hatsi Kadiş: “Yarım *Kadiş*”. *Kadiş* duasının beşinci *Ameni*’nin sonuna kadar olan bölümüne verilen ad. “**Kadiş Haser – Eksik Kadiş**” olarak da adlandırılır.

Kadiş Titkabal: Genelde *Amida* duasının ardından söylenen ve içinde “**Titkabal – [Dualarımız] Kabul Edilsin**” sözünün geçtiği *Kadiş*.

Kaporet: Aron *Aberit*’in altından yapılmış üst kapağı; bkz. 25:17.

Bet Akaporet: *Bet-Amikdaş*’ın en kutsal bölümü “**Kodeş Akodaşim – Kutsallar Kutsalı**”na verilen bir takma isim. Aron *Aberit*’in bulunduğu yer.

Karet: “Kesme”. Bu, ruhun manevi kaynağından kesilip atılması anlamına gelen üst düzey bir cezadır. Bazı görüşlere göre bu ceza, gelecek dünyadaki payın kaybedilmesi, zamansız ya da çocuksuz ölüm anlamına da gelebilir. Bkz. 12:15 açık.

Keritot: Mişna'nın "**Kadaşim** – **Kutsal Konular**" bölümündeki, *Karet* cezası, ayrıca *Hatat* ve *Aşam* kurbanları ile ilgili kuralları ele alan ünite.

Kaşer: Uygun; geçerli. Dini kurallara uygun. Genel olarak yenebilir yiyecekleri ifade etse de, örneğin bir *Şofar*'ın da Kaşer olup olmadığı söylenebilir. Başka bir deyişle *Kaşerut* terimi, "yiyeceklerin uygunluğunu" ifade etse de, *Kaşer* sözcüğü, başka şeylerin uygunluğunu da belirtebilir. kar. [yiyecekler için] *Taref* ya da [diğer şeyler için] *Pasul*.

Kaşerut: Yiyeceklerin Kaşer olma durumu. Bu konudaki kuralların tümü.

Adam Kaşer: "Kaşer İnsan". Hareketlerinde dürüst kişi.

Basar Kaşer: "Kaşer Et".

Mitbah Kaşer: "Kaşer Mutfak".

Kav: Eski dönemlerde kuru maddeler için kullanılan bir hacim ölçüsü. *Sean*'ın altıda birine eşittir: Yaklaşık 1,22lt.

Kazayit: "Zeytin Kadar". Hahamlarımız'ın, "asgari yiyecek miktarı" olarak tanımladıkları miktar. Bunun büyüklüğü hakkındaki görüşler 18-27gr. arasında değişmektedir.

Keren: "Boynuz". Bir hayvanın herhangi bir organını zarar verme amacıyla silah olarak kullanması sonucu açtığı maddi zarara verilen genel isim; bkz. 21:35-36 aşk. Tora'nın verdiği örnek bir boğanın boynuzu ile verdiği zarar olduğu için bu terim kullanılır. Fakat bir kedinin tırmalaması ya da bir atın çiftlemesi sonucu verdiği zararlar da, hayvan bu hareketiyle özellikle zarar vermeyi amaçlamışsa, *Keren* sınıfına girer.

Keruvim: tek. *Keruv*. 1. Bir melek cinsi; bkz. Bereşit 3:24 aşk. 2. *Kaforet*'in üzerinde kanatlarını geren iki melek figürü; Şemot 25:20. BBS.

Ketuba: Damatın düğün sırasında geline verdiği ve ona yönelik tüm yükümlülüklerinin yazılı olduğu evlilik antlaşmasını içeren belge.

Ketubot: Mişna'nın "**Naşim** – **Kadınlar**" bölümündeki, *Ketuba* ve evlilik kurallarını ele alan ünite.

Ketuvim: "Kitaplar". *Tanah*'ın, Tora ve Neviim'den sonra gelen üçüncü bölümü. Bu bölüm, *Teilim*, *Mişle*, *İyov*, *Şir Aşirim*, *Rut*, *Eha*, *Koelet*, *Ester*, *Daniel*, *Ezra*, *Nehemya* ve *Divre Ayamim* kitaplarını içerir.

Kiduş: 1. Kutsama; takdis etme; "Kutsal" ilan etme. 2. Ayırma; ayrıcalıklı kılma; özel kılma. 3. *Şabat* ve *Yom Tov* gecelerinde, bu günleri normal günlerden ayırmak için yapılan kutsama duası. kar. *Avdala*.

Kiduş Ahodeş: "[Yeni] Ayın Kutsanması". Eski dönemde *Bet-Din*'in, yeni ayın başlangıcını ilan etmesine verilen isim. Bkz. 12:1 aşk.

Kiduş Yadayim Veraglayim: "Ellerin ve ayakların kutsanması". *Koenler*'in *Bet-Amikdaş*'taki hizmetten önce ellerini ve ayaklarını yıkamaları. Bkz. 30:18. BBS.

Kiduşin: 1. Evlilik töreni. Bu törenle, erkek kadını "özel kılar" ve kadın, erkek için, diğer kadınlardan farklı bir konuma sahip olur; bkz. *Erusin*. 2. Mişna'nın "**Naşim** – **Kadınlar**"

bölümündeki, evlilik kurallarını ele alan ünite.

Kikar: [Bu kitapta geçen anlamıyla] Eski dönemde altın, gümüş gibi değerli metaller için kullanılan bir ağırlık ölçüsü. Yaklaşık 3000 *şekle* eşittir. Günümüzün ölçülerıyla bu 69,4kg'dır.

Kodeş Akodaşim: “Kutsallar Kutsalı”; Şemot 26:33. *Bet-Amikdaş* ve *Mışkan*’ın en kutsal bölümü. *Aron Aberit* burada bulunurdu.

Koen: çoğ. *Koanim*. 1. Aaron’un soyundan gelen ve *Bet-Amikdaş*’taki özel hizmetlerin yanında, halkı eğitime ve mübarek kılma görevine sahip erkek. Sinagog’da *Sefer Tora* okunurken, ilk çağırılma önceliği bir *Koen*’e aittir. 2. Rahip; yüksek görevdeki kişi.

Koen Gadol: “Büyük *Koen*”. En yetkili *Koen*; Vayikra 21:10. Aynı zamanda “**Koen Amaşiah** – Meshedilmiş *Koen*” (Vayikra 4:3) ve “**Koen Aroş** – Baş *Koen*” (Melahim II 25:18) olarak da adlandırılır. Bkz. Tetsave peraşası.

Koen Edyot: “Normal *Koen*”. *Koen Gadol* olmayan her *Koen*.

Mamlehet Koanim: “*Koenler Krallığı*”. *Bene-Yisrael*’in ünvanlarından biri; Şemot 19:6. BBS.

Kofer: [Bu kitapta geçen anlamıyla] “Af ödemesi”. Bir hayvan bir insanın ölümüne neden olduğu zaman, sahibinin canının bağışlanması için ödediği can bedeli; 21:30.

Korban: “**Karov** – *Yakın*” sözcüğüyle bağlantılıdır. Tanrı’ya “yaklaşmayı” amaçlayan, bazen hayvan kesimiyle, bazen pişirilen un işleriyle yapılan sunu; bkz. Vayikra *Peraşası*. *Korban*, diğer bazı inançlardan farklı olarak, “kızgın Tanrı’yı yatıştırmak için rüşvet” ya da daha kötüsü, “Tanrı’nın yararlanacağı bir hediye” değildir. Tanrı’nın hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. *Korbanları* tam olarak anlayamasak da, asıl amacın bizlerin kendimizi Tanrı’ya yakın hissetmemiz, *korban* olarak sunulan hayvanın başına gelenleri dikkate alıp bundan sonuçlar çıkarmamız vs. olduğu söylenebilir; bkz. Vayikra *peraşasındaki* açıklamalar.

Korban Tsibur: “Toplumsal *Korban*”. Tüm halk için yapılan *Korban*. “**Olat Tamid** – *Daimi yakılan-korban*”, *Şabat*, *Roş Hodeş* ve bayramlarda yapılan ek *korbanlar* [*Musaf*] bu sınıfa girerler.

Korban Pesah: Yahudi takvimine göre 14 Nisan günü, bir yaşında bir kuzu ya da oğlakla yapılan *Pesah-korbanı*.

Korban Ole VeYored: “Yükselen ve İnen *Korban*”. Başka bir deyişle getirilenin değerinin kişiye göre iniş-çıkış gösterebileceği *Korban*. Kişinin, ekonomik gücüne göre küçükbaz, kuş ya da un işi şeklinde getirmesine izin verilen türden *Korbanlara* verilen isim. Bkz Vayikra 5:6-11). Bu *Korbana* aynı zamanda “**Korban Aşam** – *Suç Korbanı*” adı da verilir.

Korban Ola: Bkz. *Ola-Korbanı*.

Korban Hatat: Bkz. *Hatat-Korbanı*.

Korban Hagiga: Kutlama-Korbanı. *Şaloş Regalim* bayramlarında yapılan *Şelamim-korbanı* tarzında bir *korban*.

Korban Şelamim: Bkz. *Şelamim-Korbanı*.

Korban Toda: Bkz. *Şelamim-Korbanı*; *Şalme Toda*.

Korban Minha: Bkz. *Minha*.

Laşon Ara: Bir kişinin aleyhinde yapılan ya da bir kişinin herhangi bir zarar görmesine neden olabilecek konuşma. Kişi bir başkasının aleyhinde konuşursa, bu sözlerinden arkadaşına hiçbir zarar gelmeyeceğinden kesinlikle emin olsa bile, bu yine de *Laşon Ara*'dır. Sadece insanların eksiklikleri ya da hatalı yanlarıyla uğraşmak bile başlı başına yasaktır. Benzer şekilde, sarf edilen sözler hiçbir olumsuzluk içermiyorsa bile, sonuçta bir başkasının maddi, manevi, bedensel ya da ruhsal ya da başka bir şekilde zarar görmesine neden olacaksa, bu da *Laşon Ara*'dır.

Lehem Apanim: Her *Şabat* öncesinde pişirilerek, bir sonraki hafta yenileriyle değiştirilene kadar *Mişkan* ve *Bet-Amikdaş*'taki *Şulhan*'ın üzerine yerleştirilen 12 ekmek için kullanılan isim. Tam çeviri "Yüz Ekmeği" şeklindedir; bkz. 25:30 aşk. "*Lehem Amaarehet – Diziim/Sıralama Ekmeği*" (Divre Ayamim I 9:32) ya da "*Lehem Atamid – Daimi Ekmek*" (Bamidbar 4:7) olarak da anılır.

Log: Sıvılar için *inin* 1/12'sine eşit bir hacim ölçüsü. Yaklaşık olarak 420ml.

Maa: Gera olarak da bilinen bir madeni para birimi. *Şekelin* 1/20'sine eşittir. 1,14gr. gümüşe denktir.

Maaser: Levi kabilesine verilmek üzere, tüm toprak ürünlerinden, şaraptan ve yağdan ayrılan onda birlik bölüm; Vayikra 27:30-32, Bamidbar 18:24. Bu ürünlerden öncelikle Koenler için *Teruma* [%2] ayrılır, Leviler için olan *Maaser* ise, kalan [%98] üzerinden ayrılırdı.

Ma'sar Kesafim: "Parasal *Maaser*". Kişinin, *Tsedaka* gibi konularda kullanmak üzere kazancından ayırması gereken %10luk miktar. *BBS*.

Maftir: Özel günlerde Sefer-Tora okunurken son kişi olarak çağrılan ve *aftarayı* okuyan kişiye verilen sıfat.

Mamzer: f. *Mamzeret*. Tora'ca yasaklanmış herhangi bir ilişkiden doğmuş olan çocuk.

Maror: "Acı otlar". *Pesah* gecesi, Mısır esaretinin acısını simgelemek için yenen acı otlara verilen genel isim. Genelde bu amaçla marul yaprağı kullanılır. *Bet-Amikdaş* döneminde, *Pesah-korbanı maror* ve *matsa* ile birlikte yenirdi; bkz. 12:8.

Maşiah: Meshedilmiş. 1. Kutsal yağla meshedilmiş *Koen* (Vayikra 4:3) ya da krala (Şemuel I 2:10) verilen isim. 2. Gelecekte Yahudi Ulusu'nu kurtaracağına inanılan Kurtarıcı. Bu kurtarıcı, aynı zamanda kral olacağı için *Maşiah* ismiyle bilinir; zira krallar yağla meshedilirdi. *BBS*.

Matsa: Mayalanmamış hamurun pişirilmesiyle yapılan ekmek. Un ve su ile yapılan normal hamurun mayalanmaması için, fırına verilmeden önce işlenmeden 18 dakikadan fazla bekletilmemesi gerekir. Bkz. 12:16, 29:2. *BBS*.

Meil: *Koen Gadol*'un sekiz özel giysisinden biri. Bu, özel kumaştan yapılmış bir üstlüktür; bkz. 28:31-35.

Melaha: 1. İş 2. Şabat günü yapılması yasak olan iş kategorilerine verilen isim. 3. Ürün.

Melehet Mahşevet: “Düşünce Ürünü”. Bu, Şabat günü yapılması yasak olan işlerin temel özelliğini tanımlar. Bunlar, özellikle düşünce ve yaratıcılık içeren türde fiillerdir.

Av Melaha: “Baba Melaha”. Ana *melaha* kategorilerine verilen ad. Bunlar toplam 39 tanedir; bkz. 20:9-10 açık. Bunlar, *Mişkan*’ın inşası ve gerekli hazırlıklar için gerçekleştirilen işlerdir ve başka birçok işi kendi bünyelerinde barındırır. Bu türevler “*Toladot – Çocuklar*” simgesel sıfatıyla adlandırılır.

Melehet Akodeş: “Kutsal Çalışma”. *Mişkan* ve parçalarının üretimi için yapılan çalışmalara verilen genel isim.

Gedola Melaha, Şemehabet Et Bealea: “Çalışma Yücedir; Çünkü Gerçekleştirenlere Şeref Verir”. Hahamlarımız’ın çalışmanın önemini vurgulayan birçok sözünden biri.

Ayom Katsar Veamelaha Meruba: “Gün Kısa; Fakat İş Çok”. Doğrudan anlamı dışında, yaşamın kısalığını ve bu süre zarfında insanın birçok sorumluluğu yerine getirmesi gerektiğini vurgulayan deyiş (*Mişna – Pirke Avot 2:20*).

Lo Aleha Amelaha Ligmor; Velo Ata Ben Horin Leibatel Mimena: “Senden tüm işi bitirmen beklenmiyor; ama kendini bundan muaf tutma konusunda da özgür değilsin”. Kişinin, hayatı boyunca yapması gereken her şeyi tamamlayamayacağını görüp ümidini kırmaması, ama bir yandan da sorumluluktan kaçmaya hakkı olmadığını vurgulamak için söylenen söz (*Mişna – Pirke Avot 2:21*).

Menora: “*Nur – Ateş*” sözcüğünden gelir ve ışık verici araçlara verilen genel isimdir. Bu kitaptaki özel *Menora* ismi, *Mişkan* ve *Bet-Amikdaş*’ta yer alan, altından yekpare olarak yapılmış yedi kollu şamdanı, ve Tora metninde özellikle bu şamdanın merkez kolunu ifade eder; bkz. 25:31.

Metsora: *Tsaraat* rahatsızlığına yakalanmış kişi; Vayikra Perek 14.

Mida Keneged Mida: “Ölçüye karşı ölçü”. Kişinin, yaptığı iyi ya da kötü davranışların karşılığını, davranışın kendisiyle paralel bir şekilde alması. Kısasa kısas. Tanrı insanları ödüllendirir ya da cezalandırırken *Mida Keneged Mida* davranır.

Midraş: 1. Öğrenim; derin araştırma. 2. *Tora Şebeal Pe*’nin bir bölümü. Bu tipteki öğretiler, Tora metninin düz ve basit anlamının ötesine geçerek, bazen benzetmeler, bazen de mantık dışı tanımlar ve anlatımlar kullanarak, bu şekilde belirli bir mesaj, öğreti ya da yönlendirmeyi amaçlarlar. *Midraşlar* genelde çok derindirler ve uzmanlık gerektirirler. Zira konuya aşina olmayan kişi, *Midraş*’ın sıradışı anlatım ve üslubundan çok yanlış sonuçlara da varabilir. Fakat 1. tanımın da ifade ettiği üzere, *Midraş*, “derin araştırma” ifade eder ve bunu gerektirir. 3. 2. tanımda açıklanan türdeki öğretilerin toplandığı derlemelere verilen genel isim. Örneğin *Midraş Raba* bu tipte bir derlemedir. BBS.

Mikve: 1. Önemli miktarda suyun biriktiği yer. 2. Tora’nın gerektirdiği şekilde bedenın kutsal saflığa kavuşması için tümüyle daldırıldığı ve en az 40 *sea* doğal su içermesi gereken özel havuz.

Minha: çoğ. *Menahot*. 1. Hediye; sunu. 2. Unun çeşitli şekillerde pişirildikten sonra getirilmesiyle yapılan bir *korban* türü; *Korban Minha* Vayikra Perek 2. Bazı *korban*lar, yanında *Minha* ve *Neseh* ile getirilirlerdi. 3. Öğleden sonra, güneşin batışına kadar yapılan duanın ismi. *BBS*.

Mişkan: *Bene-Yisrael*'in, çölde inşa ettikleri portatif Buluşma Çadırı; bkz. 26:1. “**Mişkan Aedut** – Tanıklık *Mişkanı*” (38:21), “**Mişkan Oel Moed** – Buluşma Çadırı *Mişkanı*” (39:32), “**Mişkan Aşem** – Tanrı’nın *Mişkanı*” (Vayikra 17:4) ve “**Mişkan Bet AE-lo-im** – Tanrı’nın *Evi olan Mişkan*” (Divre Ayamim I 6:33) olarak da adlandırılır. Sözcüğün kökü “**Şahan** – Barınmak”tır ve *Mişkan*, *Şehina*’nın *Bene-Yisrael* arasında barındığını ifade eden bir somut yapıdır. *Mişkan*’daki çeşitli kutsal eşyalar arasında *Aron Aberit*, *Menora*, *Şulhan* ve iki *Mizbeah* sayılabilir. *Mişkan*, *Erets-Yisrael*’e girildikten sonra *Şilo*’da sabitlendi. Daha sonra sırasıyla *Nov* ve *Givon*’da hizmet verdi ve Kral *Şelomo*’nun *Bet-Amikdaş*’ı inşa etmesiyle görevi sona erdi.

Mişna: 1. Öğreti. 2. *Tora Şebeal Pe*’nin Moşe Rabenu’dan itibaren nesilden nesile aktarılan detay ve kurallarının toplandığı, ard arda gelen birkaç nesil *Tana* tarafından düzenlendikten sonra, Rabi Yeuda Anasi [kısaca *Rabi* olarak adlandırılır] tarafından derlenerek kitaplaştırılan öğretiler. *Mişna*, 2. yüzyılın sonlarına doğru tamamlanmıştır ve *Talmud*’un temelini oluşturur. *Mişna*, altı “**Seder** – Düzen/Bölüm”den oluşur. Her *Seder* alt ünitelere [*Masehet*; çoğ. *Masahtot*]; her *Masehet* paragraflara [*Perek*]; her *Perek* de *Mişnalar*’a [*Mişnayot*] bölünür. “*Mişna*’yı düzenleyen kişi, öğretileri Yazılı *Tora*’ya dayandırmıştır” (*Talmud Yeruşalmi* – *Pesahim* 30:4). “Rabenu Akadoş [Rabi Yeuda Anasi], Moşe Rabenu’dan duyulup öğrenilen ve her nesildeki *Bet-Din*’de bir sonraki nesle sıkı bir şekilde aktarılan, *Tora*’nın tümü hakkındaki tüm öğretileri, kanunları, açıklamaları ve detayları derleyerek *Mişna* kitabını yazdı ... ve tüm hayatı boyunca kendisi ve tüm *Bet-Din*’i bunu halka öğretiler” (Rambam, *Yad Ahazaka* önsözü). 3. *Mişna* kitabındaki her bir kural. *BBS*.

Mitsva: çoğ. *Mitsvot*. 1. Emir. Tanrı’nın emri; bkz. Şemot 24:12, Devarim 4:2, Vayikra 4:2 vs. *Tora*’daki *mitsvaların* sayısı 613’tür. 2. İyi ve doğru davranış. *Sevap*.

Mitsvat Ase: çoğ. *Mitsvot Ase*. “Yap’ Emri”. *Tora*’nın “yap” şeklindeki emri. Örneğin, “Anne ve babana saygı göster” (20:12). *Tora*’da toplam 248 tane *Mitsvat Ase* vardır. Bu, vücudun 248 organına [*RaMa*]’H *Evarim*] denk gelir (*Talmud* – *Makot* 23b).

Mitsvat Lo Taase: çoğ. *Mitsvot Lo Taase*. kıs. **Lav**. “Yapma’ emri”. *Tora*’nın “yapma” şeklindeki emri. Örneğin, “Cinayet işleme” (20:13). *Tora*’da toplam 365 tane *Mitsvat Lo Taase* vardır. Bu, vücudun 365 sinirine [*ŞaS*]’A *Gidim*] ve yılın 365 gününe denk gelir (a.y.).

Şeluhe Mitsva En Nizokin: “*Mitsva* yapma konusunda elçilik edenler zarar görmezler” (*Talmud* – *Kiduşin* 39b ve *Talmud* – *Pesahim* 8b; bkz. 34:24 açk.). *BBS*.

Mizbeah: Sunak. “**Zevah** – Hayvan Kesimi” sözcüğüyle bağlantılıdır.

Mizbah Anehošet: “Bakır *Mizbeah*”. *Mişkan*’daki büyük *Mizbeah*. Akasya ağacından yapılmış ve bakırla kaplanmıştı (bkz. 27:1 v.d.). *Bet-Amikdaş*’taki ise taştan yapılmış, içi toprakla doldurulmuştu (bkz. 20:22 açk.). Bu büyük *Mizbeah*’ta, *korban* olarak getirilen hayvanlar kısmen ya da tümüyle yakılırdı.

Mizbah Azaav: “Altın Mizbeah”. Üzerinde tütsü yakılan, küçük boyutlu, altın *mizbe-aha* verilen isim (bkz. 30:1-10).

Muad: “Hakkında Tanıklık Edilmiş”. Arka arkaya saldırgan davranışlar içine girerek “sabıkalı” hale gelmiş hayvan; 21:28-32 açık. Evcil bir hayvan normal şartlarda, saldırgan olmadığı için *Tam* sıfatıyla anılır (bkz. *Tam*). Bu hayvan saldırganlıkla zarara yol açtığı takdirde, bu beklenmedik bir durum olduğu için, sahibi nispeten daha düşük bir yükümlülüğe girer. Fakat bu saldırganlık ardı ardına üç kez tekrarlanarak sürdüğü takdirde hayvan *Muad* hale gelir ve sahibi, bu hayvanı daha sıkı bir şekilde korumakla yükümlüdür. *Muad* bir hayvanın sahibi, zarar halinde daha büyük bir maddi yükümlülük içine girecektir. Bir hayvan, saldırganlık dışında, yemek ya da davranış alışkanlıkları konusunda ise daima *Muad*’dır; bu nedenle bu şekillerde zarara yol açmaması için, sahibinin gerekli önlemleri alması gerekir.

Muktse: “Kenara Ayrılmış”. *Şabat* günü çeşitli nedenlerden dolayı hareket ettirilmesi Hahamlar’ca yasaklanmış nesnelere verilen genel isim.

Muktse Mehamat İsur: “Yasak Nedeniyle *Muktse*”. *Şabat* günü kullanımı, bugünün kurallarına aykırı olacak olan eşyalar. Örneğin kalem.

Muktse Mehamat Hisron Kis: “Maddi Kayıp Nedeniyle *Muktse*”. Kişinin, sadece belirli işler için kullandığı ve zarar gelmemesi için ihtimam gösterdiği eşyalar. Örneğin *Şehita* bıçağı.

Muktse Mehamat Mius: “Tikslenme Nedeniyle *Muktse*”. Kişinin tiksindiği için dokunmaktan uzak durduğu nesneler.

Muktse Mehamat Mitsva: “Mitsva Nedeniyle *Muktse*”. *Şabat* günü yapılması mümkün olmayan bir mitsvaya ait eşyalar. Örneğin *Şofar* ya da *tefilin*.

Muktse Mehamat Nolad: “Doğum Nedeniyle *Muktse*”. *Şabat* başladığı anda dünyada var olmayan nesneler. Örneğin *Şabat* içinde doğmuş bir yumurta.

Neseh: Dini bir uygulama olarak, *Mizbeah* üzerine bir içkinin [şarap ya da su] dökülmesi işlemi. Bazı *korban*ların ayrılmaz parçasıdır; Bamidbar 28:7 vs.

Yayin Neseh: “*Neseh* Şarabı”. Putperestlerin, putlarına sundukları kurbanlarında kullandıkları şaraplar için kullanılan terim. Aynı şekilde, bir putperestin bu amaçla kullanmayı düşündüğü ya da bu amaçla olmasa bile sadece dokunduğu açık şaraba da bu ad verilir. Bu şarabı içmek Yahudiler için yasaktır.

Netina: *Bet-Amikdaş*’ta görevli olan bir kölenin kızına verilen sıfat.

Nevelot: Bkz. *Terefa*.

Neviim: “Peygamberler”. *Tanah*’ın, Tora ve *Ketuvim* arasında yer alan ikinci bölümü.

Neviim Rişonim: “İlk Peygamberler”. Bu bölüm, Yeoşua, Şofetim, Şemuel, Melahim kitaplarını içerir.

Neviim Aharonim: “Son Peygamberler”. Bu bölüm, Yeşayau, Yirmeyau, Yehezkel, Oşea, Yoel, Amos, Ovadya, Yona, Miha, Nahum, Habakuk, Tsefanya,

Hagay, Zeharya, Malahi kitaplarını içerir.

Nida: Bir kadının, adet görmeye başladığı andan, bir *Mikve*'ye dalarak arınmasına kadar olan süredeki konumu. Bu süre boyunca çift ilişkiye giremez ve araya mesafe koyan birçok kurala uymakla yükümlüdür. "**Taarat Amışpaha** – **Aile Saflığı**" olarak bilinen bu kurallar, Yahudi ailesi için hayati öneme sahiptir.

Nisuin: "Evlilik". İki aşamalı olan evlilik töreninin ikinci aşaması. Bu aşamanın sonrasında, çift, karı-koca hayatı yaşamak üzere aynı evde yaşamaya başlayabilir; bkz. *Erusin*.

Ola-korbanı: çoğ. *Olot*. "Yükselen Korban". *Mizbeah* üzerinde tamamen yakılan ve duman halinde "yükselen" *korban*a verilen isim; bkz. Bereşit 8:20 açık. Diğer *korban*larda ise bazı bölümler yakılırken bazı bölümler *Koenler*, bazıları da *korban* sahibi tarafından yenebilirdi; bkz. *Şelamim-korbanı*, *Hatat-korbanı*.

Olat Tamid: "Daimi / Düzenli Ola-Korbanı"; bkz. 29:38-44. Günde iki kez, sabah ve akşam olmak üzere yapılan toplumsal *Ola-korbanı*.

Olat Reiya: "Görünüş Korbanı". *Bet-Amikdaş* zamanında, *Şaloş Regalim* günlerinde her erkeğin Yeruşalayim'deki *Bet-Amikdaş*'a gelip Tanrı'nın önünde "görünmesi" gerekirdi; 23:16, 34:20 ve Devarim 16:16. Bu sırada getirilen *Ola-korbanı*na bu isim verilir.

Omer: "Demet". 1. *Pesah*'ın ikinci günü *Bet-Amikdaş*'a getirilen, yılın ilk arpa ürününden oluşan demede verilen isim; "**Omer Atenufa** – **Sallanan Demet**" olarak da bilinir. 2. Eskiden kuru şeyler için kullanılan ve *efanın* 1/10'una eşit bir hacim ölçüsü. Yaklaşık 2,2lt.

Sefirat Aomer: "Omer Sayımı". *Pesah*'ın ertesi günü *Omer Atenufa*'nın getirilmesi sonrasında yedi hafta, yani kırk dokuz gün boyunca yapılan gün sayımı. Bu sayımın bittiği gün *Şavuot* bayramıdır.

La"G Baomer: "Omer'in 33. Günü". Söz konusu sayımın 33. günü. Bu gün 18 İyar tarihine rastlar ve Rabi Şimon Bar Yohay'ın ölüm yıldönümüdür. Kendisi ölümünün ertesinde yas değil düğün dernek yapılmasını vasiyet ettiğinden bu tarih mutlu bir gün olarak kutlanır. Ölümü sonrasında evi ışıkla dolduğundan, kutlamalar sırasında büyük ateşlerin yakılması yaygındır.

Onur Bulutları: İbranice *Anane Akavod*. Çöl yolculuğu boyunca Bene-Yisrael'e eşlik ederek onları koruyan yedi buluta verilen isim. Bu bulutların dördü, dört yönden gelebilecek rüzgar ve diğer tehlikelere, bir tanesi yukarıdan güneş ve yağmura karşı kalkan görevi görüyor, bir tanesi yürüdükleri yolu pürüzsüz hale getirip, zararlı hayvanları öldürüyor, yedincisi de önden giderek yol gösteriyordu.

Otoriteler: Kitap boyunca, *Tora*'yı açıklayan otoriteler için bu tanımlamayı yaptık. İbrancısı *Mefareşim* olan genel isim genelde yanlış bir şekilde "yorumcular" olarak çevrilmiştir. Oysa *Tora*'da yoruma değil bilgiye yer vardır ve hiçbir Otorite, bir kanun söz konusu olduğu zaman, geleneksel olarak bir önceki nesilden öğrenmemiş olduğu bir şeyi, şahsi yorumuyla üretemez. Bu çok açık ve kesin bir kuraldır. *Tora*'daki "olaylar" söz konusu olduğunda ise, ortaya çıkan güçlükleri çözümlemek için yorum gücünü kullanabilir; fakat burada da bağımsız değildir ve geleneksel bilgilerle çatışmamalı, fikirlerini önceki kaynaklara dayandırmalıdır. *Mefareş* sözcüğünün yaklaşık karşılığı, "açıklayıcı"dır.

Para Aduma: “Kızıl İnek”. Bir ölü ile temas ya da aynı çatı altında bulunma nedeniyle *Tame* konumuna girmiş bir kişinin arınması için yapılan törende kullanılan kızıl inek; bkz. Bamidbar 19:1 v.d.

Paro: Firavun. Mısır Kralı.

Pasuk: çoğ. *Pesukim*. 1. *Tanah*’ta cümle. 2. Tüm *Tanah* için kullanılan bir takma isim. “*Pasukta* dendiği gibi” = “*Tanah*’ta yazılı olduğu gibi”. BBS.

Peraşa: Ya da **Paraşa**. çoğ. *Paraşiyot*. 1. *Sefer Tora*’nın yıllık okunuş döngüsünde, her hafta bir ya da iki tanesi okunan bölümler; Şemot, Vaera, Bo vs. Şemot kitabında 11 *peraşa* mevcuttur. 2. *Tora*’da, önceki ve sonrakinden belirgin boşluklar verilmek suretiyle ayrılmış her bir paragrafa verilen isim. 3. Bir kitabın, kendi içinde konu bütünlüğüne sahip bölümü.

Arba Paraşiyot ŞeBaTefilin: “*Tefilindeki Dört Peraşa*”. Bkz. *Tefilin*.

Arba Paraşiyot: “Dört Peraşa”. Yılın dört Şabat günü haftanın peraşasına ek olarak okunan peraşalar. Sırayla şunlardır:

Peraşat Şekalim: “*Şekalim Peraşası*”: Şemot 30:11-16. Roş Hodeş Adar’dan önceki Şabat günü okunur. Zira *Bet-Amikdaş*’a “yarım şekel” miktarındaki yıllık bağış (Şemot 30:13), Roş Hodeş Adar’dan itibaren yapılmalıydı.

Peraşat Zahor: “*Zahor* [Hatırla] *Peraşası*”: Devarim 25:17-19. *Purim* bayramından önceki Şabat günü okunur. Bunun sebebi, *Purim* olaylarındaki kötü adam Aman’ın, Amalek soyuna mensup olmasıdır. *Peraşat Zahor*, “*Amalek’in sana Mısır’dan çıkış yolunda yaptığını hatırla*” şeklinde başlar.

Peraşat Para: “*İnek Peraşası*”: Bamidbar Perek 19. *Purim* bayramından sonraki Şabat günü okunur. Konusu, ölüyle temas sebebiyle *Tame* olan kişilerin saflaşması için gerekli olan “*Para Aduma – Kızıl İnek*” seremonisidir. Bu zamanda okunmasının sebebi, yaklaşmakta olan Nisan ayına hazırlıktır. *Tame* bir kişi *Bet-Amikdaş*’a giremezdi. Kurtuluş’un Nisan ayında gerçekleşeceği inancıyla bağlantılı olarak, *Bet-Amikdaş*’ın da kurulacağı ümidiyle, bu *Peraşa* bu zamanda okunur.

Peraşat Ahodeş: “*Bu Ay’ Peraşası*”: Şemot 12:1-20. Roş Hodeş Nisan’dan önceki Şabat günü okunur. Peraşanın konusu, Nisan ayının “ilk ay” olarak belirlenmesidir. Bkz. Ek – Özel Peraşalar.

Perek: çoğ. *Perakim*. 1. *Tanah*’ın paragraflarına verilen isim. 2. Paragraf; ünite. BBS.

Pesah: Tanrı’nın *Bene-Yisrael*’i Mısır’dan çıkarışı anısına kutlanan bayram; Vayikra 23:4. “*Hag Amatsot – Matsa Bayramı*”, “*Hag Aaviv – Bahar Bayramı*”; “*Hag Aherut – Özgürlük Bayramı*” olarak da bilinir. *Pesah* 15 Nisan günü, bir önceki gece başlar ve *Erets-Yisrael*’de 7, *Diaspora*’da ise 8 gün kutlanır. *Erets-Yisrael*’de ilk ve son, *Diaspora*’da ise ilk iki ve son iki günler *Yom Tov*’dur. Bu bayramın en önemli özelliği *Hamets* maddelerin yenmesinin ve bulundurulmasının yasak olmasıdır.

Pesah Rişon: “Birinci *Pesah*”. Yahudi takvimine göre 14 Nisan’da yapılan *Korban Pesah* (bkz. *Korban*). “*Pesah Gadol – Büyük Pesah*” olarak da adlandırılır.

Pesah Şeni: “İkinci *Pesah*”. Çeşitli geçerli sebeplerle *Pesah Rişon*’u yapamamış olanlar için, ondan tam bir ay sonra, 14 İyar’da yapabilecekleri *Korban Pesah*; bkz. Bamidbar 9:9 v.d. “*Pesah Katan – Küçük Pesah*” olarak da anlandırılır.

Pesah Mitsrayim: “Mısır’daki *Pesah*”. *Bene-Yisrael*’in Mısır’dan çıktıkları zaman yaptıkları ilk *Korban Pesah* ve kutladıkları ilk *Pesah* bayramı.

Pesah Dorot: “Nesiller *Pesahı*”. Her yıl kutlanan *Pesah* bayramına verilen takma isim.

Pesah Agadası: bkz. *Agada Şel Pesah*.

Agada Şel Pesah: “*Pesah* Anlatısı”. *Pesah*’ın ilk [*Diaspora*’da ilk iki] gecesi *Seder* sırasınca okunan ve Mısır Çıkışı olaylarını temel alan anlatı.

Seder Lel Pesah: “*Pesah* Gecesi Düzeni”. *Pesah*’ın ilk [*Diaspora*’da ilk iki] gecesi, *Agada* eşliğinde yapılan düzenli ritüellerden oluşan ziyafet.

Erev Pesah: “*Pesah* Arifesi”. *Pesah*’tan hemen önceki gün. 14 Nisan. *BBS*.

Peygamber: İbranice *Navi*. Yüksek manevi düzeylere ulaşmış ve bu sayede Tanrı’nın kendisi ile temas kurmasına hak kazanmış kişilere verilen sıfat. Tanrı bu kişiler aracılığıyla halka mesajlar ya da uyarılar gönderebilir. Bu kişiler ayrıca gelecek ya da manevi dünyalarla ilgili vizyonlar tecrübe edebilirler. Tarihte, peygamberlik ruhuna (*Nevua*) hak kazanmış çok sayıda kişi olmuştur. Bunların çok büyük bir bölümü kişisel bazda Tanrı ile temas etmişlerdir. Bizlerin “peygamber” olarak tanıdığı peygamberlerin ortak özellikleri ise, Tanrı tarafından halka “tüm zamanları ilgilendiren” mesajlar vermek üzere görevlendirilmiş olmalarıdır. *Tanah*’ta adı “peygamber” sıfatıyla geçen tüm peygamberler böyledir.

Pidyon: “Fidye”. *Talmud* lisanında, kutsal işler için ayrılmış canlı ya da nesnelerin, karşılığında belirli bir miktar para verilmesiyle bu görevden azat edilmesini sağlamak için de kullanılır. Bu işlemle söz konusu canlı ya da nesne üzerindeki kutsiyet, karşılık olarak verilen paraya aktarılmış olur ve kendisi serbest kalır. Yine de bazı durumlarda, bir noktada kutsal göreve ait oldukları için, bu canlı ya da nesnelerin kullanımında bazı kısıtlamalar öngörülebilir.

Pidyon Aben: “Oğul İçin Verilen Fidye”. Anne ya da babası *Koen* ya da *Levi* ailesine mensup olmayan bir *behorun*, yaşamının 31. gününde bir *Koen*’e 5 *şekel* gümüş verilerek “kurtarılması” için yapılan tören. Tüm *behorlar* Tanrı’ya ait olduğundan kutsal işlere adanmışlardır. Fakat bu görevler *Koenler* tarafından yapıldığı için, *behor* oğulların bu görevlerden sembolik bir fidye ile azat edilmesi gerekir; bkz. 13:13 açık.

Pidyon Şevuyim: “Esirler İçin Verilen Fidye”. Esir düşmüş Yahudiler’in kurtarılması için halk içinde toplanıp sağlanan fidye. Bu, Tora’nın çok önemli mitsvalarından biri olarak kabul edilir.

Rabenu: Öğretmenimiz. Moşe için kullanılan sıfat: “Moşe Rabenu”.

Regel: 1. Ayak. 2. Kez; defa. 3. *Şaloş Regalim*, bayramlarından her birine verilen isim; bkz. *Şaloş Regalim*. 4. Bir hayvanın, hareket alışkanlıkları, örneğin normal yürüyüşü, oturuşu ya da kalkışı sonucu [ama zarar verme amacı olmadan] verdiği zararlara verilen genel isim; 22:4 açık.

Reşut: 1. İzin; ehliyet. 2. Davranış serbestisi. kar. *Hova*. “X reşuttur” ifadesi, X davranışını yapmanın yükümlülük değil, tavsiye bazında olduğunu ya da en azından yasak olmadığını belirtir. 3. Hak sahipliği.

Reşut Arabim: “Kamusal Bölge”. Herkesin hak sahibi olduğu bölge; örneğin sokak.

Reşut Ayahid: “Özel Bölge”. Sadece belirli kişi ya da kurumların hak sahibi olduğu ve başkalarının, girmek için hak sahiplerinin iznini almasını gerektiren bölge; örneğin ev.

Birşuthem: “İzninizle”.

Areşaim – Birşut Libam; Atsadikim – Libam Birşutam: “Kötüler kalplerinin kontrolündedir; Tsadikler ise kalplerini kontrol ederler”. Kötüler dürtülerine teslim olmayı seçerler. Tsadikler ise dürtülerini kontrol edip doğru yöne yönlendirmeyi bilirler.

Akol Tsafuy; Veareşut Netuna: “Her şey önceden görülmüştür; ama davranış serbestisi verilmiştir” (*Mişna – Pirke Avot* 3:19). Tanrı her şeyi önceden bilir; fakat buna karşın her insanın özgür seçim hakkı vardır. Tanrı’nın bir şeyi önceden bilmesi, insanın o şeyi özgür iradesiyle yapma hakkını elinden almış olmaz.

Roş Aşana: Yahudi takvimine göre yılbaşı. Tişri ayının ilk gününde, bu vesileyle yapılan bayram; Vayikra 23:23. Bu günde Tanrı insanları yargılar ve gelecek yıl ile ilgili kararlarını belirler. Fakat kişinin *Teşuva* yapma şansı, Tanrı’nın kararı mühürleyeceği gün olan *Yom Kipur*’a kadar devam eder. BBS.

Roş Hodeş: Yeni Ay’ın ilk günü; Şemot 12:1 açık.

Erev Roş Hodeş: “*Roş Hodeş Arifesi*”.

Ruah Akodeş: “Kutsal Ruh”. 1. *Şehina*’ya verilen takma bir isim. 2. Yüksek dereceye ulaşmış bir insanın, gelecekle ilgili öngöründe bulunmasını sağlayan peygamberlik ruhu. [Hristiyan inancındaki Kutsal Ruh kavramıyla bunun ilgisi yoktur.]

Sanedrin: çoğ. *Sanedraot*. [Yunanca *Synedrion* – “Konsey; meclis; danışma kurulu” sözcüğünden] II. *Bet-Amikdaş* dönemindeki, halkın 71 ileri geleninden oluşan kanuni merkezi organ. Aynı zamanda Yisrael’in en yüksek adli mercii. İsmi II. *Bet-Amikdaş* döneminde almış olmasına karşın, Moşe Rabenu zamanından itibaren her dönemde bir *Sanedrin* var olmuştur; bkz. 3:16 açık.; Devarim 17:9. BBS.

Satan: Tanrı’nın meleklerinden biri. Görevi, insanları günaha teşvik etmek, Tanrı’nın yolundan uzaklaştırmaya gayret etmek ve daha sonra Tanrı’nın önünde onlara karşı savcılık yapmaktır. Tam sözcük anlamı “yoldan çıkarıcı” ya da “suçlayıcı” şeklindedir. Aynı zamanda cinlerin Aşmeday ya da Samael olarak bilinen başkanıdır. Aynı zamanda “**Malah Amavet – Ölüm Meleği**”dir. Başka inançlardaki “Tanrı’ya baş kaldıran ve O’na karşı savaşmak için insanları günaha teşvik edip güç toplayan Şeytan” kavramı, Yahudilik dışı bir inançtır. Yahudilik’teki *Satan*, diğer tüm melekler gibi Tanrı’nın bir kuludur ve temel işlevi, insanların birer robot değil seçim hakkına sahip varlıklar olmasını sağlamaktır.

Sea: Eski dönemde hem sıvılar hem de katılar için kullanılan yaklaşık 7.3lt.ye denk bir hacim ölçüsü.

Seder: 1. Düzen. 2. *Pesah* gecesi yapılan yemekli kutlama düzenine verilen isim.

Sekila: “Taşlama”. Tora’daki dört idam cezasından biri. Bu cezada, mahkum yüksek bir yerden aşağı atılırdı. Bkz. Vayikra Kitabı Ekler: Yahudilik’te İdam Cezası.

Sela: 1. Eski zamanlarda kullanılan ve *şekle* denk olan bir ağırlık ölçüsü. 2. Eski dönemlerde kullanılan bir para birimi.

Semiha: 1. Destek; dayanak; onay. 2. Bir kişinin öğretmen ya da Haham olarak görev yapabileceğine tanıklık eden onay belgesi.

Serafim: Üst düzey bir melek türü. Rambam (Yesode Atora 2:7), on melek düzeyi olduğunu yazar. Bunlar, Hayot, Ofanim, Erelim, Haşmalim, *Serafim*, Malahim, Eloim, Bene Eloim, *Keruvim* ve *İşim*’dir.

Serefa: “Yakma”. Tora’daki dört idam cezasından biri. Bu cezada, mahkumun hızla ve acı çekmeden ölmesi için boğazından içeri erimiş kurşun boşaltılırdı. Bkz. Vayikra Kitabı Ekler: Yahudilik’te İdam Cezası.

Sidur: “Düzenleme”. Dua kitabına verilen isim.

Sukot: “Çardaklar [Bayramı]”. Tanrı’nın *Bene-Yisrael*’i Mısır’dan çıkarışından sonra, çölde çardaklarda oturtması anısına kutlanan bayram; Vayikra 23:34, 23:42. Bir görüşe göre, “çardaklar”dan kasıt, Bene-Yisrael’e çöl yolculuğu boyunca koruma görevi yapan *Onur Bulutları*’dır. “*Hag Aasif – Hasat Bayramı*” olarak da bilinir. 15 Tışri günüdür; bir önceki gece başlar ve 7 gün kutlanır. *Erets-Yisrael*’de ilk, *Diaspora*’da ise ilk iki günler *Yom Tov*’dur. Ona hemen bitişik olarak *Şemini Hag Atseret* bayramı *Erets-Yisrael*’de bir [ki aynı gün *Simhat Tora* olarak da kutlanır], *Diaspora*’da iki gün [ikinci gün *Simhat Tora*] olarak kutlanır. *Sukot*’un en önemli özelliği, tüm öğünlerin *Suka* adı verilen belirli özelliklere sahip olması gereken çardaklarda yenmesi ve bereketli ürün alınacak bir sene için dualarda dört bitki cinsiyle sembolik hareketler yapılmasıdır. BBS.

Şabat: 1. Haftanın yedinci günü. Tam anlamı “iş bırakmak”tır; bkz. Bereşit 2:1-3 açık. Bu günde *melaha* adı verilen yaratıcı karakterli işleri yapmak yasaktır; 20:8 v.d. “[*Bene-*]Yisrael iki *Şabat*’ı *Alaha*’ya göre kutlasa, hemen kurtarırlar” (*Talmud – Şabat* 118b). 2. Hafta; Vayikra 23:15. 3. İş yapmanın yasak olduğu *Yom Tov*’lar için de kullanılır; Vayikra 23:15. 4. *Şemita* yılı için de “*Şabat Yılı*” tanımı vardır; bkz. 24:21 açık.; Vayikra 25:4.

Şabat Şira: “Şarkı *Şabatı*”. Bene-Yisrael’in Mısır çıkışının ardından Kızıl Deniz’den çıktıklarında söyledikleri şarkıyı (15:1-18) içeren Beşalah *peraşasının* okunduğu *Şabat*’a verilen isim.

Şabat Şekalim: Roş Hodeş Adar’dan önceki *Şabat*’a verilen isim; bkz. *Peraşat Şekalim*.

Şabat Zahor: *Purim* bayramından önceki *Şabat*’a verilen isim; bkz. *Peraşat Zahor*.

Şabat Para: *Purim* bayramından sonraki *Şabat*’a verilen isim; bkz. *Peraşat Para*.

Şabat Ahodeş: Roş Hodeş Nisan’dan önceki *Şabat*’a verilen isim; bkz. *Peraşat Ahodeş*.

Şabat Mevarehim: “[Yeni Ay’ın] Mübarek Kılındığı *Şabat*”. Roş Hodeş’ten önceki

Şabat. Bu günde, Yeni Ay'ın gelişini ilan eden “**Yei Ratson**” isimli bir dua okunur ve *Roş Hodeş* günü bildirilir.

Tehum Şabat: Bkz. *Tehum*.

Şaloş Regalim: “Üç Bayram”. Üç Hac. “**Regel**” sözcüğü “kez/defa” anlamındadır (bkz. Bamidbar 22:28) ve yılın üç vaktinde, *Bene-Yisrael*'in Yeruslayim'deki *Bet-Amikdaş*'a gelerek yaptıkları bayramları ifade eder; krş. 23:14, 23:17. Bu üç bayram, *Pesah*, *Şavuot* ve *Sukot*'tur. *Bet-Amikdaş* zamanında özel *korban*ların yapıldığı bu bayramlar, günümüzde de özel dualarla kutlanır.

Ole Regel: “Bayrama Çıkan”. Bu üç bayramın birinde, bayramı kutlamak ve Tanrı'nın önünde görünmek *Mitsvasını* (23:16) yerine getirmek üzere Yeruslayim'e gelen Yahudi'ye verilen takma isim. Hacı.

Aliya Leregel: “Bayrama Çıkış”. *Şaloş Regalim*'den birini kutlamak için Yeruslayim'e geliş. Hac.

Şavuot: İbranice “**Şavua – Hafta**” sözcüğünden, Haftalar [Bayramı]. *Pesah*'ın ikinci gününden itibaren sayılan yedi haftanın tamamlanışının ardından kutlanan bayram; Devarim 16:9-10. *Tora*'nın Sinay dağında Bizzat Tanrı tarafından tüm *Bene-Yisrael*'e verildiği gündür (*Talmud – Şabat* 86b). Bu günde *Bene-Yisrael* Tanrı'ya bağlılık yemini etmiş, Tanrı da *Bene-Yisrael*'i Kendi Halkı olarak alacağını bildirmiştir. Bayramın isminin sebebi, bu karşılıklı yeminler [**Şevuot**] de olabilir. Bu bayram aynı zamanda “**Hag Akatsir – [Buğdayın Tarladan] Kesim Bayramı**” ve “**Hag Abikurim – Turfanda Bayramı**” olarak da bilinir. Bu günde, yılın yeni çıkan meyveleri *Bet-Amikdaş*'a getirilirdi. *Şaloş Regalim*'den biri olan *Şavuot*, bir *Yom Tov*'dur ve *Erets-Yisrael*'de bir, *Diaspora*'da ise iki gün kutlanır.

Şehina: Tanrı'nın Kutsal Varlığı; Tanrı'nın Onuru. Sözcük anlamı “Barınmak; barınış”tır; bkz. 25:5, 29:45. BBS.

Şehita: “Hayvan Kesimi”. Yahudi kanununa göre hayvanın kesileceği bıçaktan, kesiliş şekline kadar her şey titiz kurallara bağlıdır. Yanlış bir kesim, hayvanı *Terefa* yapmaya yetecektir. *Şehita*'da, hayvanın boynu – nefes ve yemek boruları – omurgaya kadar, bıçağın bir gidip gelişle kesilmelidir. Hayvan kesimi konusunda sadece *Şehita* diploması olan kişi [*Şohet*] yetkilidir. BBS.

Şekel: Eski dönemde, altın ve gümüş gibi değerli metaller için kullanılan bir ağırlık birimi. Yaklaşık 22,8gr.; bkz. Bereşit 23:15 açık.

Şekel Akodeş: “Kutsiyet [konularındaki] *Şekel* standardı”. Bu, iki normal *şekel* civarındadır; 30:13. BBS.

Şelamim-korbanı: “Barış *Korbanı*”. Kişinin, Tanrı ile arasındaki uyumlu ilişkiyi vurgulamak, teşekkür etmek, ya da bir *nederi* (BBS) ödemek amacıyla yaptığı *korban*. *Şelamim-korbanının* bir bölümü *Mizbeah*'ta yakılır, çoğunluğu ise, getiren tarafından yenirdi; Vayikra 7:11-36.

Şalme Toda: “Teşekkür için yapılan *Şelamim-korbanı*”.

Şema: Tanrı'nın ‘Bir’liğini ilan eden ve Yahudi inancının temellerini oluşturan parça. Sabah ve akşamleyin *Şema* okumak, doğrudan *Tora*'nın bir emridir; Devarim 6:7.

Sabahleyin *Şema* söyleme vakti, gündüzün ilk dörtte biridir. Geceleyin ise yıldızların çıkışından itibaren söylenir. *Şema* üç paragraftan oluşur: Devarim 6:4-9, 11:13-21 ve Bamidbar 15:37-41. BBS.

Şemita: “Bırakma, terk etme, feragat etme”. *Tora*’nın emrine göre, *Bene-Yisrael*’in *Erets-Yisrael*’e girişinden itibaren, her yedinci yıl *Şemita* yılıdır. Bu yılda toprak nadasa bırakılır, ekim-dikim yapılmaz ve ürün toplanmaz. Yine bu yılın sonunda, tüm borçlar affedilir. Hem bu *mitsvaya* hem de bu *mitsvanın* uygulandığı yıla *Şemita* adı verilir. BBS.

Şen: 1. Diş. 2. Bir hayvanın, yeme alışkanlıkları sonucu [ama zarar verme amacı olmadan] verdiği zararlara verilen genel isim; 22:4 açık. Örneğin bir hayvan karnı acıktığı için bir başkasının bahçesindeki meyveleri yediğinde, sahibi zararı, bahçe sahibine ödemekle yükümlüdür.

Şofar: Genelde koç boynuzundan yapılmış, eski dönemde ordunun toplanması ya da bayramların ilanı için kullanılan üfleme alet. Roş Aşana bayramında *Şofar* çalmak, *Tora*’nın emridir; Vayikra 23:24. *Yom Kipur*’da ise *Şofar* çalınarak yüce günün bitişi ilan edilir. “İnek boynuzundan yapılan hariç, tüm *Şofarlar* Kaşerdir” (*Mişna – Roş Aşana* 3:2). BBS.

Şulhan: “Masa”. *Mişkan* ve *Bet-Amikdaş*’ta bulunan, altından yapılmış olan ve üstüne *Lehem Apanim*’in yerleştirildiği masa; bkz. 25:23 v.d. “*Şulhan Apanim – Yüz Masası*” (*Bamidbar* 4:7) ve “*Şulhan Amaarehet – Dizim/Sıralama Masası*” (*Divre Ayamim* II 29:18) olarak da bilinir.

Talit: Dört köşesinde *Tsitsit* bulunan ve genelde sabah dualarında kullanılan dua şalı.

Talit Katan: “*Küçük Talit*”. Genelde giysilerin altına, iç çamaşırın üzerine giyilen, ortasında başın geçirilmesi için bir deliği olan ve dört köşesine *Tsitsit* bağlı dikdörtgen kumaş giysi. “*Arba Kanfot – Dört Köşe[si Tsitsitli giysi]*” olarak da bilinir.

Talmud: 1. Öğrenim. 2. *Tora Şebeal Pe* için kullanılan ve *Mişna*, *Gemara*, *Tosefta*, *Midraşe Alaha* ve *Midraşe Agada*’yı içinde barındıran genel isim. Bazı durumlarda sadece *Gemara* için de kullanılır.

Talmud Bavli: “*Babil Talmudu*”. *Mişna*’nın derlenilip tamamlanmasının ardından gelen dönemde, *Mişna*’daki kuralları açıklayan *Babil* ve *Erets-Yisrael*’de yaşamış olan *Amoralar*’ın bu açıklamalarının derlendiği yapıt. Bu *Talmud*, *Talmud Yerusalmi*’ye göre daha kapsamlı olduğundan daha yaygın olarak öğrenilir ve bu yüzden “*Talmud Şelanu – Bizim Talmud*” olarak da adlandırılır. *Talmud Bavli*, *Ravina*’nın da yardımıyla *Rav Aşe* tarafından düzenlenmiş ve ondan sonraki nesilde *Rav Yose* tarafından son haline getirilerek kapatılmıştır (6. yüzyıl). *Talmud Bavli* de tıpkı *Mişna* gibi altı bölüm halinde düzenlenmiştir ve toplam 36 üniteden [*Masehet*] oluşur ve Yahudi kanununun temeli ni oluşturur.

Talmud Yerusalmi: “*Yeruşalayim Talmudu*”. *Erets-Yisrael*’deki, ve özellikle *Teverya*, *Tsipori* ve *Keysarin* şehirlerindeki *Amoraların* ve biraz da *Babil*’dekilerin *Mişna* açıklamalarından derlenmiştir. *Talmud Bavli*’nin barış ve sükunet ortamındaki derlenmesine karşılık, *Erets-Yisrael*’de derlenen bu *Talmud*, büyük bir baskı ortamında gerçekleştirildiği için, *Talmud Bavli* kadar kapsamlı değildir; fakat içindeki öğretiler elbette eşit

değerdedir. Aynı zamanda *Talmud Erets-Yisrael* ya da “*Talmud Divne Maarava – [Babil’e göre] Batıdakilerin Talmudu*” olarak da adlandırılır. Temelde Rabi Yohanan tarafından düzenlenmiş ve *Talmud Bavli*’den 150 yıl kadar önce kapatılmıştır. Elimizdeki *Talmud Yerusalmi*, Mişna’nın altı bölümünden dördü hakkında *Gemara*’ya sahiptir [*Zeraim*, *Moed*, *Naşim*, *Nezikin*].

Talmud Tora: bkz. *Tora*.

Tam: “Saf”. 1. Tora’nın hitap ettiği dört çocuk tipinden birine verilen isim; 13:14. 2. Henüz herhangi bir saldırganlık belirtisi göstermemiş olan bir çiftlik hayvanına verilen isim; 21:28-32 açık.

Tame: f. *Temea*; çoğ. *Temeim*; kar. *Taor*. 1. Tora’nın, belirli şartlar altında bazı kısıtlamaları öngördüğü duruma sahip kişi. Kirli, murdar gibi sözcükler *Tame*’yi tam olarak karşılayamamaktadır. Bu sözcük “*Atum – Kapalı*” kelimesiyle ilişkilidir ve kutsiyet ve saflıkla arasındadır bir tür manevi engel olan kişi ya da eşyayı tanımlar; Vayikra 13:44, 15:25 vs. 2. Kaşer olmayan hayvan; Devarim 14:7. 3. Kötü ve yozlaşmış kişilere verilen bir aşağılama sıfatı; Yeşayau 52:1.

Tuma: *Tame* olma durumu. BBS.

Tana: çoğ. *Tanaim*. II. *Bet-Amikdaş* dönemi ve sonrasında varlık gösteren *Hahamlar*’a verilen genel bir ünvan. İlk *Tana*, MÖ 3. yüzyılın sonlarında yaşamış olan, *Anşe Keneset Agedola*’nın son üyesi Şimon Atsadi’ktir. Son *Tanalar* ise, Rabi Yeuda Anasi’nin öğrencileridirler [MS 3. yüzyılın başları]. Bu nesiller boyunca yaşamış olan *Tanalar*, Moşe Rabenu’dan itibaren süregelen sözlü aktarımı devam ettirmişler ve gerek *Mişna*’daki, gerek *Tosefta*’daki gerekse de benzeri diğer öğretiler, onların sözlerine göre yazılmıştır. BBS.

Tanah: *TaNa”H*. [T]ora, [N]eviim ve [K]etuvim sözcüklerinin baş harflerinden oluşturulmuş sözcük. *Tora*, Moşe Rabenu’nun, tamamını Tanrı’nın kendisine dikte etmesiyle yazdığı ilk beş kitaptır; bkz. *Tora. Neviim* (Peygamberler), peygamberler tarafından *Ruah Akodeş* ile yazılan, hem tarihi, hem kehanetsel, hem de ahlaki kitapların toplamıdır. *Ketuvim* (Kitaplar) ise, bazıları peygamberler bazıları da David Ameleh, Şelomo Ameleh gibi kutsal kişiler tarafından, yine *Ruah Akodeş* ile yazılmış manzum, dersler içeren, tarihi değeri de olan kitaplardır.

Taor: f. *Teora*; çoğ. *Teorim*; f. çoğ. *Teorot*; kar. *Tame*. 1. Saflık. 2. *Tuma*’dan uzak duran kişi.

Taara: *Taor* olma durumu. BBS.

Tefilin: *Şabat* ve bayram günleri haricinde her gün sabah duasında sol kola ve başa yerleştirilen; içinde *Tora*’dan dört bölümün (Şemot 13:1-10, 13:11-16, Devarim 6:4-9, 11:13-21) yazılı olduğu parşömenler bulunan, hayvan derisinden yapılmış iki siyah renkli küp kutu. Bu kutulardan çıkan deri şeritler, kutuların yerleştirilmesini ve bağlanmasını sağlarlar ve kendilerine göre kurallara sahiptirler. BBS.

Tehum: Sınır; sınırla çevrilmiş alan.

Tehum Şabat: “*Şabat Alanı*”. Şehir dışında 2000 Ama [yaklaşık 1km.] uzaklığa kadar olan bölge. *Şabat* günü, bunun dışına çıkmak yasaktır; bkz. 16:29 açık.

Tenufa: Sallayış; yukarı kaldırış. Çeşitli şeylerin Tanrı'nın Huzurunda "kutsal" konumuna geçmesini simgeleyen bazı hareketlere bu isim verilir; bkz. 29:24 açık.

Terefa: çoğ. *Terefot*. Yırtılmış, parçalanmış, kesilmiş. 1. Yırtıcı bir hayvan tarafından öldürülmüş hayvan. 2. *Şehita* kurallarına aykırı bir şekilde kesilmiş hayvan. 3. *Kaşer* olmasını engelleyen bir hastalık, lezyon vs. tespit edilen hayvan. 4. *Tora*'nın verdiği *Kaşerut* işaretlerine (*Vayikra Perek 11*) uygun olmayan tüm hayvanlara verilen genel isim.

Nevelot Utrefot: "Leşler ve Parçalanmışlar". Bu da genel olarak yenmesi yasak hayvanları tanımlayan bir sıfattır. "**Nevela** – Leş", kendiliğinden ölmüş hayvanı ifade ederken "**Terefa**", öldürülmüş bir hayvanı tanımlar.

Teruma: 1. "Bağış". Tam anlamıyla "yükseltme; kaldırma"; çünkü kutsal amaçlarla bağışlanan bir eşya, alelade olmaktan çıkıp, daha yüksek bir düzeye yükselmiştir; bkz. 29:27 açık. 2. *Tora*'nın *Koenler*'e verilmesini emrettiği her türlü pay. Bunlar, tarım ürünleri ve hayvanlar içinden, ya da bazı *korban*ların parçalarından verilirdi.

Terumot: "Terumalar". *Mişna*'nın "**Zeraim** – Tohumlar [*Ziraat*]" bölümündeki, *Teruma* kurallarını ele alan ünite.

Terumat Alişka: "Büro Bağış". *Bet-Amikdaş*'ın mali bürosundan, toplumsal *korban*lar için hayvan satın alma amacıyla ayrılan para.

Terumat Maaser: "Maaser Bağış". *Leviler*'in, halktan aldıkları *Maaser* bağışından ayırıp *Koenler*'e verdikleri onda birlik pay; bkz. *Maaser*.

Teşuva: Sözlük anlamı "dönüş/kaynağa geri geliş"tir. Yahudi geleneksel dilindeki anlamı ise "pişmanlık duymak, hatadan vazgeçmek, doğru yola dönmek" şeklindedir. "*Teşuva* yapmak/*Teşuva*'ya dönmek" şeklinde kullanılır. *BBS*.

Tevel: İçinden henüz *Maaser* ayrılmamış olan tarım ürünlerine verilen ad.

Tevila: "Dalış". *Mikve* ya da, deniz, göl gibi doğal su kaynaklarına dalma işlemine verilen ad.

Tiltul: "Nakliye". Bir nesneyi bir yerden bir yere götürmek. Bu, *Şabat* günü yasak olan *melahalar*dan biridir. Yasak üç yönlüdür. [1] *Reşut Arabim*'den *Reşut Ayahid*'e bir şey sokmak; [2] *Reşut Ayahid*'den *Reşut Arabim*'e bir şey çıkarmak; [3] *Reşut Arabim* içinde bir şeyi 4 *ama* uzaklığa taşımak.

Toda-korbanı: "Şükran *korbanı*". Bu, *Şelamim* tarzı bir *korbandır*.

Tora: 1. Yasa; Bereşit 26:5. 2. "**Oraa** – Eğitim/Rehberlik" sözcüğüyle bağlantılı olarak "Öğreti". 3. Tanrı'nın, Moşe Rabenu'ya dikte ettiği ve *Bene-Yisrael*'e verdiği, Yahudilik'in temel kitabı. "**Torat E-lo-im** – Tanrı'nın Torası" (Yeşayau 24:26), "**Torat Moşe** – Moşe'nin Torası" (Malahi 3:22), "**Torat Emet** – Gerçek Yasa" (Nehemya 9:13) olarak da bilinir.

Tora Şebihtav: "Yazılı *Tora*". *Tora*'nın beş kitabı. Bazı durumlarda tüm *Tanah* için de kullanılır.

Tora Şebeal Pe: "Sözlü *Tora*". Moşe'nin, doğrudan Tanrı'dan öğrenerek halka tüm

detaylarına kadar açıkladığı, Yazılı *Tora*'daki emirlerin tüm uygulamaları, öğretiler, gelenekler, kurallar. *Talmud*.

Sefer Tora: “*Tora Kitabı*”. *Tora*'nın, hayvan derisi üzerine, usta bir *Sofer* tarafından, özel bir mürekkeple ve belirli çok titiz kurallara göre yazılı olduğu tomar.

Simhat Tora: “*Tora Sevinci*”. *Tora*'nın yıllık okunma döngüsünün tamamlanışı sebebiyle yapılan kutlama. Bu günde *Tora*'nın son perçası olan *Vezot Aberaha* okunur ve hemen ardından ilk perça *Bereşit*'e başlanır. *Şemini Hag Atseret* bayramına dahildir ve *Erets-Yisrael*'de bu bayramın tek gününde, *Diaspora*'da ise, ikinci günde kutlanır; bkz. *Şemini Hag Atseret*.

Talmud Tora: 1. *Tora Öğrenimi*. “*Tora öğrenimiyle meşgul kişi kadar özgür insan yoktur*” (*Mişna – Pirke Avot* 6:2). 2. *Tora öğrenimi veren kurumlar için kullanılan genel isim*. *BBS*.

Tsadik: çoğ. *Tsadikim*; f. *Tsadeket*; f. çoğ. *Tsadikot*; kar. *Raşa*. 1. Tanrı'dan korkan, *Tora*'nın tüm *mitsvalarını* yerine getiren; 2. Adaleti işleten; dürüst; 3. Haklı. *BBS*.

Tsaraat: Bazı manevi eksiklikler nedeniyle ortaya çıkan ve cüzam benzeri belirtileri olan rahatsızlık; bkz. *Vayikra* 13:1 v.d.

Tsedaka: 1. Adalet, dürüstlük. 2. İhtiyaç sahiplerine yardım. Elindekiyle “adalet ve dürüstlüğü uygun bir şekilde” ihtiyaç sahiplerine yardım etmek.

Tsitsit: Dört köşeli elbiselerin köşelerine bağlanması gereken iplik düğümleri ve saçaklar; *Bamidbar* 15:37 v.d. Bu emrin yerine getirilmesi için, sabah dualarında *Talit Gadol* ve gün boyu giysilerin altına *Talit Katan* giyilir. Ama bunun dışında, dört köşeli başka elbiselere de *Tsitsit* bağlamak gerekir. Dört köşesi olmayan elbiseler ise bundan muaftır.

Ulam: “Salon”. *Bet-Amikdaş*'ın *Kodeş* bölümünün önündeki giriş salonuna verilen ad.

Urim VeTumim: *Koen Gadol*'un göğsünde yer alan *Hoşen*'in kat yeri içine konan, Tanrı'nın Kutsal İsmi; bkz. *28:30* açık.

Yamim Noraim: “Heybetli Günler”. Elul ayı ile kendisini hissettirmeye başlayan, *Roş Ašana* ile devam edip, on *Teşuva* gününü tamamlayan *Yom Kipur*'da doruğa ulaşan Tanrısal yargı dönemi.

Yetser Ara: Kötü Eğilim. İnsanı kötülüğe, zarar vermeye, kıskançlığa, nefrete, günaha vs. teşvik eden zayıf yanı; bkz. *Satan*.

Yetser Atov: İyi Eğilim. İnsanı iyiliğe, adalete, yardımseverliğe, sevgiye vs. teşvik eden yanı.

Yom Kipur: Af Günü; *Vayikra* 23:26-32. Ya da **Yom Akipurim**. *Tişri* ayının 10'u. Yılın en kutsal günüdür ve bu günde, Yahudiler oruç tutup gün boyu af için dua ederler. “*Yom Kipur*’da, yemek, içmek, ferahlatıcı bir şeyler sürmek, eşlerarası ilişkide bulunmak, deri ayakkabı giymek ve yıkanmak yasaktır (*Mişna – Yoma* 8:1). *BBS*.”

Yom Tov: “İyi Gün”. Bayram günü. *Şaloş Regalim* ve *Roş Ašana*'da iş yapmanın yasak

olduğu günler. *Şabat*'tan farklı olarak, *Yom Tov*'da *yemek ihtiyacı* için gereken işler yapılabilir; *Şabat* günü yapılamaz; bkz. 12:16 açık. BBS.

Yovel: Yedi *Şemita* yılını takip eden 50. yıl. Bu yılda, geçmiş 49 yıl içinde el değiştirmiş tüm topraklar eski sahiplerine geri döner ve tüm Yahudi köleler serbest kalır; bkz. 21:6 açık.; Vayikra 25:10. BBS.

Zeret: 1. Serçe parmak. 2. Uzunluk ölçüsü olarak “karış”. Yarım *amaya* eşittir. Yaklaşık 24cm.

Zuz: Eski dönemde kullanılan bir madeni para. *Dinara* eşittir. Kutsal *şekel* standartlarına göre, *şekelin* dörtte birine eşdeğerdir. Bir *zuz*, altı *maaya* denktir.